

Пуковник Зоран Спасојевић, директор Дирекције за стандардизацију, кодификацију и метрологију

Пут без лутања

Функције стандардизације, номенклатуре и метрологије веома су значајне за систем одбране и представљају његова три стуба у домену материјалних ресурса. Пред Дирекцијом за стандардизацију, кодификацију и метрологију су велике обавезе јер ће тежити подизању свести о значају ових процеса и повећању способности заједничког рада свих учесника у процесу истраживања, развоја и производње наоружања и војне опреме – тактичких и техничких носилаца, носилаца развоја, произвођача и корисника – каже пуковник Зоран Спасојевић.

Основана пре нешто више од годину дана, Дирекција за стандардизацију, кодификацију и метрологију Управе за одбрамбене технологије Сектора за материјалне ресурсе до сада није довољно представљена јавности, а носилац је функција које представљају основу за развој, испитивање, производњу, набавку и експлоатацију средстава наоружања и војне опреме. О томе каква је примена стандарда одбране, достигнут степен имплементације система НАТО кодификације, метролошка делатност у области одбране, међуна-

ардизацију, кодификацију и метрологију

родна војна сарадњи на овим пољима, будући планови и друго, разговарали смо са директором Дирекције за стандардизацију, кодификацију и метрологију пуковником Зораном Спасојевићем, дипломираним инжењером.

Q *Господине пуковниче, шта Дирекција за стандардизацију, кодификацију и метрологију данас представља?*

– Дирекција је организациона јединица непосредно потчињена Управи за одбрамбене технологије Сектора за материјалне ресурсе и носилац је функција материјалне стандардизације, кодификације, номенклатуре и метрологије у систему одбране. Њен кадар је спој искуства и младости, а наши официри и војни службеници говоре више страних језика. Функције у надлежности Дирекције имају важно место у систему одбране и сигуран сам да ће им се у будућности придавати и већи значај. Дирекција има пуну подршку претпостављених структура, а посебно желим да истакнем да је помоћник министра за материјалне ресурсе господин Илија Пилиповић лично ангажован у подршци развоју капацитета Дирекције за обављање функционалних надлежности.

Q *Како је усвојен систем стандардизације у области одбране?*

– Стандардизација у систему одбране има технолошки (материјални) и оперативно-административни аспект. Технолошки или материјални аспект односи се на средства наоружања и војне опреме, а оперативно-административни на тактике, технике и процедуре при обављању војних активности и организацију административних процеса у систему одбране. Морам да кажем да је Дирекција за стандардизацију, кодификацију и метрологију надлежна за материјалну стандардизацију, али не и за оперативну и административну. Према садашњем решењу, за област која покрива оперативну и административну стандардизацију на-

длежне су Управа за стратегијско планирање Сектора за политику одбране и Управа за планирање и развој (I-5) Генералштаба Војске Србије. Када је реч о материјалној стандардизацији, за процесе, производе и услуге за које постојећи стандарди и технички прописи Републике Србије не одговарају потребама, утврђују се стандарди одбране и прописи о квалитету производа наоружања и војне опреме.

Q *Да ли ће бити неких промена у обављању послова материјалне стандардизације у Министарству одбране и Војсци Србије?*

– Израда и усвајање стандарда одбране захтева дисциплинован процес у коме не сме да буде импровизација. Стандарди се усвајају консензусом, што опет не значи да не постоје разлике у мишљењима, али нема разлика о битним питањима. Ми имамо добро постављен и разрађен систем материјалне стандардизације, богато наслеђе претходних генерација, тако да би све то требало само даље доградити. У претходном периоду су процеси стандардизације, за један део средстава, били на неки начин измештени из централног органа, који је обављао послове садашње Дирекције. То се односи на интендантска, грађевинска и санитетска материјална средства. Такође, поједини органи за стандардизацију полако су преузимали неке надлежности централног органа, па смо тако стање морали да променимо. Управо смо завршили израду новог Правилника о материјалној стандардизацији у

Прво кодификовано средство

Дирекција је кодификовала прво средство наоружања и војне опреме, које производи „Први партизан“ АД Ужице. То је метак 5,56 mm са обичним зрном М03 и месинганом чауром (NSN:1305-73-0000001).

Министарству одбране и Војсци Србије, који ће донети и неке новине. Дирекција ће у име Министарства одбране бити власник стандарда одбране и прописа о квалитету производа, тако да ћемо прекинути досадашњу поделу власника документа по фазама развоја средства. Више неће бити случајева да исти орган предлаже израду стандарда, израђује их и усваја. Усаглашавање преднацрта прописа о квалитету производа, који је везан за усвајање у наоружање прототипа средства НВО, враћа се под окриље Дирекције и независне стручне комисије. Рад председника, секретара и чланова комисија за стандарде одбране биће прецизније дефинисан, увешћемо извештавање о раду комисије, као и заштиту ауторских права, те унапредити заштиту информација. Такође, нормативно ће се уредити област преузимања специфичних војних стандарда путем проглашавања, прештампавања и превеђења.

Циљ свих тих промена, које су неминовне, јесте промовисање и подизање квалитета наоружања и војне опреме и унапређење ефикасности процеса и услуга у материјалном домену. Поменуо бих и да ће ускоро стандарди одбране и прописи о квалитету производа бити доступни на интернет порталу Дирекције.

Q *Каква је сарадња са Институтутом за стандардизацију Србије и употреба цивилних стандарда?*

– У сарадњи са Институтутом за стандардизацију Србије постоји континуитет, али је интензитет те сарадње био променљив. Некад смо имали своје сталне представнике у том институту, док је данас тежиште на партнерском односу, размени искустава и узајамној помоћи, при чему се мора рећи да је стандардизација у Министарству одбране и Војсци Србије подсистем стандардизације у Републици Србији. То се одсликава кроз ангажовање скоро 40 представника Министарства одбране и Војске Србије у комисијама за стандарде и сродне документе, стручним саветима и органима Института. Ових дана нам је Институт за стандардизацију РС помогао дајући

стручно мишљење о поменутом Правилнику о материјалној стандардизацији у МО и ВС. У овој години тежиште сарадње биће на сређивању наше стандардотеке, тј. преношењу знања и искуства Института у вези са управљањем стандардима, сродним документима и другим публикацијама. Речју, имамо потпуно разумевање и подршку за унапређење заједничког рада и сарадње са Институтом за стандардизацију РС, тако да смо сигурни да ћемо у наредном периоду остварити још боље резултате.

Када је реч о цивилним стандардима, они се максимално користе у систему одбране и ту је реч о домаћим, међународним и националним стандардима, те сродним документима других земаља. Данас су, на пример, индустријски стандарди достигли висок ниво, који задовољава и специфичне војне потребе. Значи, стандард одбране или пропис о квалитету производа наоружања и војне опреме развија се само када немамо на располагању цивилне стандарде. Сваке године достављамо Министарству економије и регионалног развоја своје предлоге за израду српских стандарда и сродних докумената, који су потребни ради доношења и каснијег спровођења техничких прописа из наше надлежности.

Q Друга важна функција Дирекције јесте кодификација. Током 2010. Србија је прикључила програму НАТО кодификације, користићећи један од расположивих механизма у Програму „Партнерство за мир“. По чему је ова кодификација специфична?

– Потребно је истаћи да увођење кодификационог система НАТО није политичко већ практично питање и да су тренутно 64 земље чланице тог програма. Ту се налазе земље чланице НАТО-а, али и земље чланице Партнерства за мир, Истанбулске иницијативе, Медитеранског дијалога, земље Пацифичког региона и друге. На пример, најактивнији чланови су Русија, Бразил и Индија, а у догледно време очекује се и приступање Кине.

Може се поједностављено рећи да је НАТО кодификациони систем „заједнички језик логистике“ који се успешно развија у последњих педесет година и он омогућава да се идентификују, опишу и правилно разврстају материјална средства. Укупан број кодификованих средстава већи је од 17 милиона, а регистровано је и два милиона добављача, који имају своју ознаку, тако да то представља највећу базу података материјалних средстава која данас постоји.

Q Колико смо ми напредовали у процесу кодификације?

– Према мојој процени, Србија је за нешто више од годину дана значајно напредовала и претекли смо неке земље из окружења. Потпуно смо концепцијски заокружили процес кодификације, одлучивши се да применимо децентрализован модел, сличан оном у Финској. Инсталирали смо софтвер за кодификацију „BULCOD“, спровели почетну обуку кодификатора, обезбедили рачунаре и рачунарску мрежу уз помоћ Управе за телекомуникације и информатику (Ј-6). Истакао бих и да су два најодговорнија човека за кодификацију из НАТО-а и агенције за одржавање и снабдевање NAMSA посетили Србију два пута у протеклих годину дана, да су учествовали у раду наших радионица, што говори о развијеном партнерском односу. Србији се пружа

шанса да достигне самосталност (такозвани Tir-2) у процесу кодификације већ до краја ове године. Тренутно радимо на формирању Националног кодификационог центра Србије, у оквиру Дирекције.

Наравно, пут до Tir-2 – степена потпуне самосталности у кодификацији средстава, неће бити лак и зависиће понајвише од нас – наше способности и озбиљности. Требало би да одредимо најмање 100 својих националних кодификационих бројева и да их

интегришемо у Главни каталог логистичких референци (NMCRL), да потпишемо шест билатералних споразума са појединим националним кодификационим бироима, реализујемо сертификацију нашег система од НАТО Комитета AC/135 и друго. Кодификоваћемо само перспективна средства НВО, по одлуци тактичког и техничког носиоца, као и сва средства НВО која се од 1. јануара 2012. године набављају за потребе система одбране. Наиме, клаузула о кодификацији убудуће ће бити саставни и обавезујући део сваког уговора за набавку средстава НВО. Несумњиво, кодификација ће бити значајна за систем одбране, а пре свега за одбрамбену индустрију, тако да ће српске компаније проширити круг клијената на тржишту земаља Европске уније и НАТО-а. Кодификација је такође веома битна и за учешће наших

снага у мировним операцијама, јер се у ланцима снабдевања значајно користе принципи кодификације.

Q Да ли је планирана обука кадра за кодификацију? Ако јесће, на који ћеће је начин реализоваћи?

– Уколико желимо да достигнемо зацртани циљ, морамо уложити напоре да ова година буде година обуке у кодификацији. Планирамо да упутимо кодификаторе на обуку у Француску и Велику Британију, а и на семинар који ће заједнички организовати САД и Чешка. Такође, организоваћемо у Србији радионицу о кодификацији, у трајању од пет дана, коју ће реализовати представници немачког Националног кодификационог бироа. На тај начин обучили бисмо 12 људи, који ће непосредно вршити кодификацију средстава. Веома је битна едукација кодификатора из састава Централне логистичке базе. Присутноваћемо, у Пољској, раду групе TRICOD, која се бави кодификацијом наоружања руског порекла, а чине је Чешка, Пољска, Бугарска, Румунија и Словачка. Све у свему, биће много активности везаних за обуку кадра у земљи и у иностранству. Желео бих да истакнем значајну улогу и допринос, у имплементацији система кодификације, немачког саветника господина потпуковника Вилхелма Кунчера, који је на раду у Дирекцији.

Q Шта ће бити са номенклатуром, с обзиром на то да се уводи систем НАТО кодификације?

– Може се рећи да је номенклатура јединствени начин разврставања и распознавања средстава који се примењује у нашој пракси и ми ћемо тај систем задржати до даљњег, јер је на њему базирано комплетно материјално-финансијско пословање. Садашњу апликацију ћемо и даље дограђивати како бисмо успоставили аутоматизовани систем обраде података о средствима. Једностраним укидањем номенклатуре направили бисмо хаос у одбрамбеном систему. Зато ћемо систем НАТО кодификације развијати засебно, као што раде и поједине зе-

мље у свету, и на тај начин ћемо имати и једно и друго.

Сасвим је јасно да трансформација постојећег система номенклатуре у НАТО систем кодификације не би била једноставан и лак посао, јер групе и подгрупе номенклатуре средстава нису у потпуности еквивалентне групама и класама у кодификацији. Практично, требало би кодификовати сва средства која су номенклатурно обрађена до сада, а таквих има више од милион, што је нерационалан посао. Појавио би се и проблем описа и обезбеђења техничке документације тих средстава.

Q Метрологија је шрећа важна функција Дирекције. Колики је њен значај данас у Србији, односно у систему одбране?

– Неспорно је да метрологија има све већи значај у Србији и драго ми је да је формиран Метролошки савет на нивоу државе, те да је у плану израда Стратегије у области метрологије. У претходном периоду донети су нов Закон о метрологији и подзаконска акта,

Донација

У септембру прошле године Министарство одбране Републике Бугарске донирало је Министарству одбране Републике Србије софтвер за кодификацију „BULCOD“. То је модеран софтвер, израђен по НАТО стандардима, који се ослања на базу података Oracle и који тренутно користи пет земаља.

а директиве ће бити донете у овој години. Ми имамо одличну сарадњу са Дирекцијом за мере и драгоцене метале, посебно око решавања концепцијских питања. Кључни услов за побољшање стања метролошке делатности у систему одбране јесте попуна одговарајућим кадром, али и развој метролошке инфраструктуре, што неће бити нимало лак посао. Значајно смо осиромашили у метролошком кадру и то нас највише брине. Такође, у фази усвајања је нови Правилник о метро-

лошкој делатности у систему одбране, у коме смо се држали реалног решења – код нас је научна и индустријска метрологија, а не законска, тако да неће бити потребна акредитација метролошких лабораторија за сопствене потребе.

Q Шта обухвата метролошка делатност у систему одбране и да ли је потребна релаксација тог система?

– Метролошка делатност у систему одбране обухвата доношење прописа у складу са Законом о метрологији, примену законских мерних јединица, рад и контролу метролошких лабораторија, еталонирање, едукацију метролошког кадра и друго, ради обезбеђења високог квалитета производа и услуга, као и ефикаснијег и поузданијег функционисања средстава НВО. Системски је уређена за потребе јединица и установа Министарства одбране и Војске Србије и предузећа одбрамбене индустрије Србије. Поред тога, систем метрологије у области одбране ослања се на систем метрологије у Републици Србији и развија се само у оним областима мерења која у земљи не постоје или су слабо развијена.

Метролошки систем сачињавају органи који се баве организовањем, системским управљањем и контролом, затим мрежа од 14 метролошких лабораторија са више од 1.400 еталона и више од 40 метролога, од којих је већина са високом стручном спремом и научним звањима, те корисници мерне опреме. У нашем систему постоје веома квалитетне метролошке лабораторије, на пример из Техничког опитног центра, која је акредитована за еталонирање мерне опреме по захтевима стандарда SRPS ISO/IEC 17025:2001. Учили смо да постоје и одређене слабости, тако да активно тражимо решења. Релаксација метролошког система јесте императив, имајући у виду потребу постизања рационалнијег коришћења свих расположивих капацитета, а и да би се Дирекција више бавила координационим активностима између корисника и извршилаца метролошких услуга. ■

Мира ШВЕДИЋ
Сниммо Г. СТАНКОВИЋ